Muinsuskaitse valdkonna hetkeseis

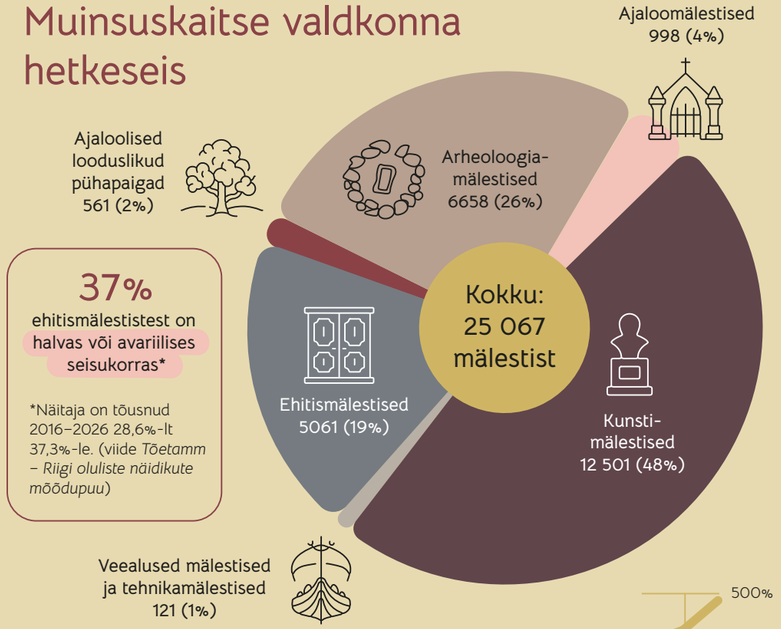

37%
ehitismälestistest on halvas või avariilises seisukorras*

*Näitaja on tõusnud 2016–2026 28,6%-lt 37,3%-le. (viide *Tõetamm – Riigi oluliste näidikute mõõdupuu*)

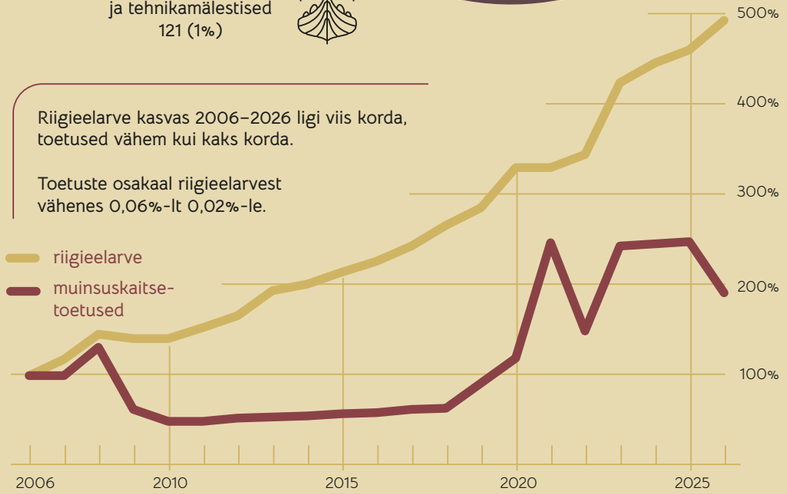

Riigieelarve kasvas 2006–2026 ligi viis korda, toetused vähem kui kaks korda.

Toetuste osakaal riigieelarvest vähenes 0,06%-lt 0,02%-le.

Soovitud tulemus

Hästi hoitud ja kasutuses pärand toetab kohalikku ettevõtlust, turismi ja töökohtade loomist, suurendab piirkondade majanduslikku atraktiivsust ning hoiab aktiivsust kohalikes kogukondades.

Ennetav hooldus – järjepidev hooldus ja varajane sekkumine vältimaks suuremate tööde vajadust.

Kompetents ja nõustamine – omanike ja spetsialistide toetamine ning koolitamine.

Suurem ja targem rahastus – toetused + uued finantsinstrumendid + eraraha.

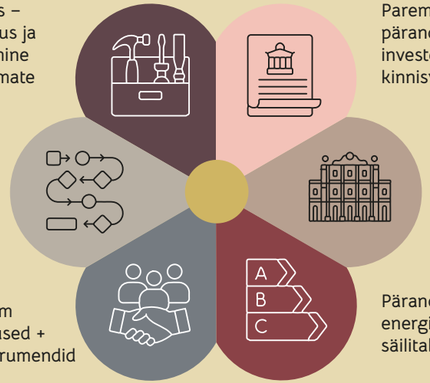

Paremad riigi otsused – pärand ruumi-, investeerimis- ja kinnisvarapoliitika osaks.

Riik eeskujuks – riigile kuuluva pärandi heas seisukorras ja kasutuses hoidmine.

Pärand ja roheüleminek – energiatõhusus viisil, mis säilitab kultuuriväärtused.

Muinsuskaitse Nõukogu

Siim Raie, muinsuskaitsevaldkonna ekspert, nõukogu esimees
Riin Alatalu, ICOMOS Eesti ja Eesti Kunstiakadeemia esindaja, nõukogu aseesimees
Toomas Adrikorn, Eesti Arhitektide Liidu esindaja
Andres Levald, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi esindaja
Ulla Kadakas, Eesti Arheoloogide Liidu esindaja
Kalle Komissarov, Riigi Kinnisvara AS-i esindaja
Ants Kraut, Eesti Muinsuskaitse Seltsi esindaja
Kaido-Allan Lainurm, Eesti Mõisate Ühenduse esindaja
Lauri Suu, Kliimaministeeriumi esindaja
Priidu Pärna, Eesti Omanike Keskliidu esindaja
Helen Sooväli-Sepping, Tallinna Tehnikaülikooli esindaja
Kalle Toomet, Eesti Linnade ja Valdade Liidu esindaja
Viljar Vissel, kunstimälestiste ekspert

Kaasrahastanud Euroopa Liit

Käesoleva dokumendi valmimist toetas Euroopa Liidu kaasrahastatud projekt LIFE heritageHOME, mida juhib Kultuuriministeerium. Selles avaldatud seisukohad ja arvamused on vaid autorite omad ega pruugi kajastada Euroopa Liidu või CINEA omi. Euroopa Liit ega toetav asutus ei saa nende eest vastutada.

Strateegiline visioon muinsuskaitse valdkonna arendamiseks

> Kõikumatus usus ja vankumatus tahtes kindlustada ja arendada riiki, /.../ mis peab tagama eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise läbi aegade /.../"

Eesti Vabariigi põhiseaduses seatud **ülesannet ei täida keegi teine kui eesti keele ja kultuuri kandjad. Kultuur ja kultuuripärand selle osana on korraga nii vabadus, võimalus kui ka kohustus.**

Muinsuskaitse visioon aastani 2030

- Kultuuripärand **on valitsuse prioriteet**, läbiv teema kõikides otsustes ja olemas on selge pärandipoliitika.
- **Investeerime järjepidevalt** pärandi säilitamisse selleks, et tulla toime kaasaja määramatusega ja olla tulevikus konkurentsivõimelisemad.
- Riiklik pärandihaldus on **ennetav ja kohanev** – suudab muutusi ja riske ette näha, mõju hinnata ning leida väärtusi hoidvaid ja sobivaid lahendusi. Ametid on piisavalt ja pädevalt mehitatud.
- Omanikud ja arendajad **usaldavad** muinsuskaitse valdkonda.
- Pärand säilib kõige paremini, kui on **kasutuses ja kasulik** tänastele kasutajatele, osa igapäevategevustest.
- Iga mälestise jaoks on **tulevikuplaan**. Halvas ja avariilises seisus mälestiste arv väheneb.

Kultuuripärand on laiem kui riigi kaitse all olevad mälestised. Pärandihoidu on kaasatud mitmed osapooled:

- **Riiklik tasand**
  Kultuuriministeerium, Muinsuskaitseamet, Riigi Kinnisvara AS, Riigi Metsamajandamise Keskus, Keskkonnaamet, Maa- ja Ruumiamet
- **Kohalik tasand**
  omavalitsused, kogukonnad
- **Ettevõtted** omanikuna ja teenusepakkujana
- Pärandiga tegelevad **ühendused**
- **Omanikud**
- **Korteriühistud**

MÕJU ühiskonnale

MAJANDUSLIK MÕJU – korras kultuuripärand toetab kohalikku ettevõtlust, turismi, töökohtade loomist ja piirkondade atraktiivsust. Iga kultuuripärandi sektori töökoht loob 26,7 kaudset töökohta[1].

SOTSIAALNE MÕJU – ajaloolised hooned ja paigad loovad Eestile omast järjepidevuse tunnet, tugevdavad riiklikku identiteeti ning toetavad inimeste heaolu ja kuuluvustunnet.

KOGUKONDLIK MÕJU – kultuuripärand pakub kogukondadele ühist väärtusruumi, mille ümber kujunevad paigaidentiteet, vabatahtlik tegevus, kohalikud algatused ja ühine vastutus elukeskkonna eest.

MÕJU JULGEOLEKULE – kultuuripärand on kohaliku ja rahvusliku psühholoogilise vastupanuvõime nurgakivi, luues seose oma paiga, ajaloo ja identiteediga. Kriisides hoiab jagatud kultuurimälu ühiskondlikku sidusust ja usaldust.

MÕJU KLIIMAEESMÄRKIDE TÄITMISELE – ehitatud kultuuripärandi kasutuses hoidmine vähendab uute ehitiste rajamise vajadust, materjalikulu ja süsinikuheidet ning täidab ringmajanduse põhimõtteid. Ehituspärandi restaureerimine pikendab materjalide eluiga ning väärtustab säästlikku ruumikasutust. Pärandobjektid looduses (looduslikud pühapaigad, kivikalmed, kääpad jpt arheoloogiamälestised) aitavad kaasa elurikkuse säilimisele.

MÕJU KVALITEETSELE RUUMILE JA ELUKESKKONNALE – pärandi hoidmine toetab Eesti kvaliteetse ruumi aluspõhimõtteid, Euroopa uue Bauhausi ning Davosi deklaratsiooni, aidates kujundada terviklikku, inimsõbralikku, turvalist, kohalikku identiteeti väärtustavat ja kestlikku elukeskkonda.

[1] *Cultural Heritage Counts for Europe, 2016. CHCFE - Europa Nostra, lk 154*

Olulised vajadused valdkonna arendamiseks

RIIGI OTSUSTE KVALITEEDI TÕSTMINE

Aktiivses kasutuses pärand säilib kestlikult. Ruumiotsuste, asukohavalikute ja investeeringute tegemisel tuleb esikohale seada väärtuslike ajalooliste hoonete ja paikade kasutuses hoidmine, sest Eestile omane kultuuripärand on suurim väärtus, tugevdab identiteeti, olles samal ajal Eesti visiitkaart.

Ettepanekud:

- Riigikantselei juurde valdkondade ülese rakkerühma moodustamine, et leppida kokku ehitatud kultuuripärandit mõjutavate oluliste otsuste tegemise põhimõtetes;
- riigi kinnisvarapoliitika aluste täiendamine, seades prioriteediks ajaloolise ehituspärandi kasutuses hoidmise ja hea seisukorra.

TÄIENDAVATE FINANTSINSTRUMENTIDE ELLUKUTSUMINE

Riigi toetuste kõrval on vajalik luua mitmekesised finantsinstrumendid vahendite suunamiseks valdkonda ning luua tingimused, mis võimaldavad erasektoril senisest lihtsamalt panustada.

Ettepanekud:

- riigile kuuluvate mälestiste müügist laekuva raha suunamine mälestiste renoveerimiseks;
- riigi panusega ehituspärandi fondi loomine, eesmärgiga kaasata eraraha;
- mälestistesse investeerimisel maksusoodustuste võimaldamine;
- riigipoolne laenukäendus, garantii, soodustingimustel laen;
- Kultuurkapitali sihistatud toetus mälestistele.

